

Finansminister
Trygve Slagsvold Vedum

Deres ref:

Vår ref: JØ

Dato: 30.01.2025

Akademikernes innspill til statsbudsjettet 2026 - Finansdepartementet

Draghi-rapporten slår alarm om Europas manglende konkurransekraft og innovasjonsevne sammenlignet med Kina og USA. Mario Draghis oppskrift for Europa er en satsing på banebrytende forskning, en felles plan for dekarbonisering og konkurransekraft, og en koordinert satsing på sikkerhet og beredskap.

Norge er i samme båt som Europa. Perspektivmeldingen viser den svake produktivitetsveksten Norge har hatt over tid og tar til orde for å fremme omstilling og innovasjon. Et mer kunnskapsintensivt næringsliv er på lengre sikt avgjørende for å lykkes med klimaomstillingen, øke produktiviteten og sikre velferdsstaten fremover. Dette slår regjeringen også fast i sin strategi for å øke næringslivets investeringer i FoU.

Vi må, som Europa, investere mer i utdanning og forskning. Samtidig må vi utvikle kapital- og investormiljøer som har insentiver og muligheter til å investere i unge, lovende kunnskapsbedrifter. En forbedret opsjonsskatteordning er et steg på veien, men manglende kapital til å vokse og skalere er en stor utfordring som vi må ta på alvor.

Vi minner om at det var et tydelig premiss når handlingsregelen ble vedtatt av finanskomiteen i 2001, at en økt innfasing av petroleumsinntekter måtte bidra til å heve vekstevnen i økonomien. Dette skulle skje gjennom å prioritere oljepengebruken til **utdanning, forskning, infrastruktur og vekstfremmende skatte- og avgiftskutt**. Dette bør være førende også i dag.

Nedenfor følger Akademikernes innspill til prioriteringer i statsbudsjettet for 2026.

Innspillene som er sendt til fagstatsrådene i Kunnskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, følger vedlagt.

Skatter og avgifter

Bedrifiers tilgang til kapital i tidligfase

For mange entreprenører som etablerer virksomheter der det kreves mye kapital for å sette i gang større innovasjonsprosjekter, er kapitaltilgang et stort problem.

Mangelen på risikovillig investeringskapital gir seg spesielt utslag tidlig i bedrifiers liv, i oppstarts- og såkornfasen. Denne perioden er ofte preget av «dødens dal», med utgifter som er større enn inntektene. Informasjonsasymmetri har alltid vært en utfordring for mulige investorer i bedrifiers oppstartsfase, hvor det er begrenset med dokumenterte resultater eller verdier å ta utgangspunkt i. Det gjør at bankfinansiering ofte ikke er en aktuell finansieringsform for mange innovasjons- og vekstprosjekter, og at det er ofte behov for investorer som går inn på eiersiden.

En løsning er at offentlige støtteordninger og statlige initiativ spesielt rettes mot den tidlige fasen i bedrifiers liv, ved at det offentlige overtar investeringsrollen når de private svikter. En annen – og bedre løsning – er at rammevilkårene private står overfor ved investeringer i risikable prosjekter bedres, slik at deres investeringsandel kan økes betydelig.

I dag tilbyr staten flere virkemidler for å redusere dette kapitaltilgangsproblemet. Det er etablert investeringsfond, stipender, oppstartlån etc. Det er imidlertid stor usikkerhet om disse virkemidlene faktisk fungerer. Vi anbefaler at man ser nærmere på en ordning der investorer i slike foretak får skattefordeler. Det finnes allerede en slik ordning, men den er svært lite kjent, den er underdimensjonert og den er lite effektiv.

Akademikerne ber regjeringen

- **legge bedre til rette for at lovende oppstarts- og vekstbedrifter sikres bedre tilgang på kapital i oppstarts- og såkornfasen. Dette kan blant annet gjøres gjennom positive skatteincentiver, hvor man får skattefradrag ved investering i oppstartsvirksomheter.**

Midlertidige og mangelfullt utredede skatte- og avgiftsendringer må unngås

Regjeringen innførte i 2023 en midlertidig økt arbeidsgiveravgift for inntekter over kr 750.000 (kr 850.000 f.o.m. 2024). Avgiften har hatt en rekke uheldige virkninger for norsk næringsliv. Den har økt kostnaden ved bruk av høykvalifisert arbeidskraft i Norge, noe som gjør det mindre attraktivt å investere i kunnskapsintensiv virksomhet i Norge, sammenlignet med andre land og alternative investeringer. Den reduserer verdien av å investere i folk, og straffer en investering i eksempelvis doktorgrad som gjør at man får en høyere inntekt i færre arbeidsår, fremfor normal inntekt i flere arbeidsår. Og den øker usikkerheten knyttet til investeringer i Norge, både for norske og utenlandske investorer.

Innføringen av den ekstra arbeidsgiveravgiften i 2023 var uventet, og mangelfullt utredet og begrunnet, og den har svekket inntrykket av Norge som et land med forutsigbare rammevilkår.

Avgiften ble fjernet fra og med 2025, men det er grunn til å tro at bruken av en midlertidig skatt for å saldere budsjettet kan ha fått varige konsekvenser gjennom forventninger om høyere arbeidsgiveravgift også i framtiden, og økt usikkerhet rammevilkårene i Norge mer generelt.

Akademikerne ber regjeringen

- **unngå midlertidige og mangelfullt utredede skatte- og avgiftsendringer i all fremtid. Uforutsigbare rammebetingelser kan gi langvarige negative konsekvenser for norsk næringsliv.**

Formuesskatt

Dagens formuesskatt er problematisk for oppstarts- og vekstselskaper. De kan i en del tilfeller verdsettes høyt basert på en forventning i markedet om høy fremtidig avkastning. Det gjør at formuesskatten treffer urimelig hardt. Det er videre en utfordring at utenlandske bedriftseiere er unntatt fra den samme skatten. Økt formuesskatt har også bidratt til at sentrale investorer i oppstarts- og vekstselskaper, har flyttet ut av landet.

«Gjennom å bidra til utflytting av høykompetente investor-gründere bidrar formuesskatten til en annen mangel i det norske kapitalmarkedet som ble identifisert av Mjøsutvalget, nemlig kompetente investormiljøer innenfor nye næringer. Oppsummert er vår vurdering at en reduksjon i formuesskatten og en likere verdsetting av formuesgoder, vil føre til mer investeringer i oppstartsselskaper i Norge, herunder FoUI-intensive oppstartsselskaper.», konkluderer NIFU og Oslo Economics i rapporten Privat finansiering av forskning, utvikling og forskningsbasert innovasjon i Norge¹ (2023)

Norge er et av svært få land som har formuesskatt. En rekke OECD-land hadde formuesskatt på 1990-tallet, mens det i dag kun er Norge, Spania og Sveits av OECD-land som har det.

Ulike verdsettelsesrabatter for ulike formuesobjekter gjør at formuesskatten vrir sparingen i retning av fast eiendom og andre formuesobjekter som er lavt verdsatt (NOU 2014: 13). Både Kapitaltilgangsutvalget (NOU 2018: 5) og Skatteutvalget (NOU 2022: 20) anbefalte at formuesobjekter verdsettes likt. Kapitaltilgangsutvalget anbefalte å avvikle formuesskatten, mens Skatteutvalget anbefalte å redusere satsen.

Akademikerne ber regjeringen

- **endre innretningen av formuesskatten. Slik den er innrettet påvirker den norsk næringsliv negativt, særlig gjelder dette oppstarts- og vekstbedrifter og deres investeringer i forskning, utvikling og innovasjon.**

Minstefradrag for enkeltpersonforetak

Arbeidstakere, frilansere og ansatte i eget AS kan utnytte et minstefradrag i lønn på 92 000 kroner. Dette fradraget skal i utgangspunktet dekke alle fradragsberettigede kostnader knyttet opp mot arbeidet. I tillegg er det mulig å kreve fradrag på faktiske kostnader dersom disse

¹ <https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2023/privat-finansiering-av-forskning-utvikling-og-forskningsdrevet-innovasjon-i-norge.-endelig.pdf>

overstiger minstefradraget. I mange tilfeller vil minstefradraget kunne sies å være en skattelettelse ettersom det ofte overstiger faktiske fradragsberettigede kostnader.

Enkeltpersonforetak har ikke noe som tilsvarer minstefradraget, noe som vil være en skattemessig ulempe så lenge ikke faktiske fradragsberettigede kostnader er høye.

Akademikerne ber regjeringen

- **utrede og vurdere om et minstefradrag for enkeltpersonforetak kan være et alternativ til å kreve fradrag for faktiske kostnader**

Rettigheter for selvstendig næringsdrivende

Pensjonssparing mellom 7,1G og 12 G for selvstendig næringsdrivende

[Ifølge innskuddspensjonsloven](#) kan selvstendig næringsdrivende opprette en frivillig innskuddspensjonsordning, og sette av inntil 7 prosent av personinntekt fra næringsvirksomhet mellom 0 G og 12 G til pensjonssparing. Det gis skattefradrag for innskuddene. Dette tilsvarer maksimalsatsene i den obligatoriske tjenstepensjon for ordinære arbeidsforhold. I ordinære arbeidsforhold er det imidlertid også mulig med et tilleggssinnskudd på inntil 18,1 prosent for bruttoinntekt mellom 7,1G og 12G. Dette er skal kompensere for bortfallet av pensjonssparing i folketrygden for inntekt over 7,1G. Denne muligheten gjelder ikke for selvstendig næringsdrivende.

Så mens selvstendig næringsdrivende maksimalt kan spare og fradragsføre 7 prosent fra 0-12 G, kan arbeidsgivere spare og fradragsføre 7 prosent av bruttolønn mellom 0 og 7,1G og 25,1 prosent av inntekt mellom 7,1 og 12G. Dette er ubegrunnede forskjeller som bør rettes opp. Det er nødvendig for at systemet skal oppfattes rettferdig og for å gjøre det mer attraktivt å starte og drive egen virksomhet i Norge.

Skattefradraget er per i dag 22 prosent. Når pengene senere tas ut som pensjon, vil også skatteprosenten være på 22 prosent. Så i prinsippet er dette kun en utsatt betalingen av skatt, med antatt lav provenyeffekt.

Akademikerne ber regjeringen

- **harmonisere regelverket slik at selvstendig næringsdrivende får likeverdige muligheter for pensjonssparing som ansatte for inntekter mellom 7,1 og 12 G.**

Bedre sykepengerettigheter for selvstendig næringsdrivende

Hovedforskjellene mellom arbeidstakers og næringsdrivendes sykepengerettigheter etter folketrygdloven er at det som er obligatorisk finansiering gjennom arbeidsgiverperiode og arbeidsgiveravgift for arbeidsgiver er overlatt til frivillig forsikringsløsning i NAV for selvstendige. Dette gjelder både størrelsen på ytelsen – 80 eller 100 % av inntil 6 G – og hvorvidt man skal ha dekning de første 16 dagene. Kompensasjonsgraden økte fra 65 til 75 prosent av sykepengegrunnlaget fra oktober 2017 og videre til 80 prosent fra oktober 2019.

Premien fastsettes i prosent av forventet pensjonsgivende årsinntekt som selvstendig næringsdrivende. For sykepenger med 80 prosent av sykepengegrunnlaget for de første 16 kalenderdagene er premiesatsen 2,3 prosent. For sykepenger med 100 prosent av sykepengegrunnlaget fra 17. sykedag er premiesatsen 1,6 prosent. For sykepenger med 100 prosent av sykepengegrunnlaget fra første sykedag er premiesatsen 9,4 prosent.

Ordningen er evaluert av Vista Analyse, som viste at få enkeltpersonforetak velger å benytte seg av disse tilleggsforsikringene. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har igangsatt et arbeid knyttet til selvstendig næringsdrivende og frilanseres sosiale ordninger

Gode sosiale rettigheter og ordninger er viktig for at flere, ikke minst kvinner, skal tørre å starte egen virksomhet. Mangelfulle rettigheter ved sykdom trekkes frem som den viktigste utfordringen ved å starte opp og drive egen virksomhet, og særlig blant kvinner.

Akademikerne ber regjeringen

- **følge opp det påbegynte arbeidet knyttet til selvstendig næringsdrivende og frilanseres sosiale rettigheter, og styrke sykelønnsordningen for denne gruppen.**

Forskning og utvikling (FoU)

Opptappingsplan for FoU

Draghi-rapporten slår alarm om Europas manglende konkurransekraft og innovasjonsevne sammenlignet med Kina og USA. Draghi mener at Europa må satse mer på å utvikle fremragende forskningsmiljøer og foreslår å doble det neste forsknings- og innovasjonsprogrammet i EU fra 100 til 200 mrd. euro. I Sverige og Finland trappes den offentlige forskningsinnsatsen betydelig opp. Bærekraft, verdiskaping og konkurransekraft er grunnene også fra svensk og finsk side.

I regjeringsplattformen og i Langtidsplanen ligger 3 prosent-målet for norsk forskning fast. Næringslivets forskningsinnsats skal utgjøre 2 prosent av BNP, og offentlige investeringer i FoU skal utgjøre 1 prosent av BNP. Målene skal realiseres innen 2030. Dette til tross, FoU-budsjettet i Norge hatt en realnedgang i tre av de fire siste årene.

Akademikerne mener at det er avgjørende for Norges fremtidige verdiskaping og omstillingsevne at vi ikke havner bakpå. Vi må ta Draghi-rapportens advarsler på alvor og øke offentlige investeringer i FoU vesentlig, målrettet og planmessig, slik at det utløser mer private investeringer og bidrar til å møte omstillingsutfordringene Norge står overfor.

Akademikerne mener det er behov for en planmessig opptapping av offentlige FoU-investeringer over de neste fem årene. Formålet er å styrke Norges konkurransekraft gjennom økt satsing på banebrytende nysgjerrighetsdrevet forskning, stimulere til økt FoU-innsats i næringslivet og bidra til at Stortingets mål om at tre prosent av BNP skal investeres i FoU

oppnås. En stor del av veksten bør skje gjennom Forskningsrådets konkurransearenaer for å sikre høy kvalitet og nå forskningspolitiske mål som Stortinget har vedtatt. Opptappingsplanen må også inkludere investering i infrastruktur for tungregning.

Akademikerne ber regjeringen

- **legge frem en plan for opptapping av offentlige FoU-investeringer til 1,25 prosent av BNP over de neste fem årene**

Med vennlig hilsen,
Akademikerne

Lise Lyngsnes Randeberg
Leder

Vedlegg 1: Innspill KD
Vedlegg 2: Innspill NFD